

Бәсекеге қабілетті маман дайындаудағы қашықтықтан оқытудың артықшылықтары мен кемшіліктері

Аннотация. Коронавирустық пандемияға байланысты елдегі жағдай көптеген өзгерістерге ұшырады. Қауіпті дерттен сақтану барысында бүкіл әлем бойынша білім алушылар мен білім берушілер бір-бірінен ара-қашықтықты сақтап, қашықтықтан білім алуға көшті. Мақалада, бәсекеге қабілетті маман дайындау барысында жүріп жатқан қашықтықтан оқытудың артықшылықтары мен кемшіліктері қарастырылған. Қашықтықтан білім алушылардың пікірлерін білу үшін сауалнама құрылып, зерттеу объектісі ретінде қашықтықтан білім алып жатқан мектеп оқушылары және колледж, жоғары оқу орын студенттері қарастырылды. Бұл эксперименттің мақсаты мектеп оқушыларының қашықтықтан оқу барысындағы пікірлерін, колледж және жоғары оқу орны студенттерінің қашықтықтан білім алуы барысындағы өз білімдеріне деген көз-қарастарын анықтау болды. Сауалнама барысында оқушылар мен студенттерге «өздеріңе қажетті білімді тиісті деңгейде алып жүрсіз бе?», «қашықтықтан білім алу тиімді ме, әлде тиімсіз бе?», «білім алу белгісіз қиындықтар тудызып жатырма?» - деген сұрақтар қойылды. Сауалнамаға Жамбыл облысының және Шымкент қаласының мектеп оқушылары, колледж студенттері мен жоғары оқу орны студенттері қатысты. Заман талабы бәсекеге қабілетті маман болғандықтан, көп қырлы бәсекеге қабілетті маман дайындау барысында қашықтықтан оқытудың артықшылықтары мен кемшіліктері қарастырылды. Бәсекеге қабілетті маманды қалыптастыру үшін қажетті «бәсекелестік орта» түсінігіне түсіндірмелер жасалды.

Түйінді сөздер: заман талабы, білім беру, қашықтықтан оқыту, бәсекелестік орта, пандемия, студенттер.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-6895-2021-135-2-133-139>

Түсті: 9.01.21 / Жарияланымға рұқсат етілді: 15.03.21

Кіріспе

«Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың бағдарламалық мақаласында атап көрсеткен жастардың бәсекеге қабілеттіліктерін арттыру арқылы, өз-өздерін кәсіби тұрғыда жетілдіру, көшбасшылық қасиеттерін көрсету барысында кәсіби тұрғыдан шыңдалуларына мүмкіндік жасау делінген.

Замана көші алға жылжыған сайын ғасырлар тоғысындағы жаңа Қазақстанның

бағыт-бағдары мен алға қойған басты мақсаты - әлемдік өркениет талаптарына толықтай жауап бере алатын, инновациялық жылдамдыққа ілесіп қана қоймай, өзіндік тың жаңалықтарын ұсынып, өмірлік тәжірибиеде қолданысқа енгізе білетін білімді де білікті қоғамды тәрбиелеу. Уақыт талабы мен қоғам сұранысы қазіргі уақытта тек білімді ғана емес, бәсекеде бәс тіге алатын білікті маман болуды талап ететіндігі баршамызға аян [1].

Бүгінгі педагог қауымының алдында тұрған зор міндеттердің бірі –заманның сұраныста-

рына жауап бере алатын саналы, бәсекеге қабілетті ұрпақ тәрбиелеу, жастардың қоғамдық өмірден еш уақыт қол үзбей, өз елін сүйуге, салт дәстүр, әдет-ғұрпын сақтауға, өз тілін мақтан ете отырып, өзге тілді меңгеруге ықпал жасау. Ғылыми жаңғыру, жаһандану заманына сай өз үлестерін қосу, ел болашағын әлемге таныту бүгінгі ұрпақтың үлесінде. Болашаққа батыл қадам басып, алға өрлейтін мемлекеттің қолындағы басты күш - қоғамның білімі мен білігі мықты мамандарына байланысты. Ұлы ақын Абай Құнанбаев: «Адамның бір қызығы - бала деген, баланы оқытуды жек көрмедім», - деп жырласа, ағартушы-педагог Ыбырай Алтынсарин «Өнер-білім бар жұрттар, тастан сарай салғызды», - деп өнегелі ойымен өрнек салып, халқына аманат етіп ұлағатты сөздерін тастап кетті емес пе? Халық ақыны Нұрпейіс Байғанин де «Білімнен қымбат нәрсе жоқ, Көңілде жатса баспай тот», - деген екен. Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев «Бұл заман білекке сенетін заман емес, білімге сенетін заман», - деп заманның талабын да айтып өткен. Ия, өнегелі ой иелерінің қай-қайсысы да бұл қанатты сөздерді бекерге айтқан жоқ, білімді ұрпақ қана елдің еңселі, бекем болып қалыптасуына негіз болатындығы да шындық.

Қай заманда да ұстаздар қауымы жаңалықтың жаршысы, тасымалдаушысы болған. Білімді негіздеу арқылы тұлға қалыптастыру, заман талаптарына сай мәдениетті, өркениетті елдің ұрпағы болатындай заманауи дамыған саналы тұлғаны жетілдіру бүгінгі педагогтың міндеті.

Аумалы-төкпелі бәсекелестік заманында қоршаған ортаның талаптарын орындау үшін ескі білімнің жеткіліксіз екенін көрсетеді. Бәсекелестік орта әр маманның өзгеден ерекше қабілеттерінің жеткіліктілігімен ерекшеленеді. Өзге жоғарғы буын маманы игере алмаған қабілетті жас маман игеруі тиіс және қиындыққа төтеп беру міндетті. Себебі, бұл - заман талабы.

Техника мен технологияның қарқынды дамуының салдары және бастапқыда Қытай елінен анықталып, ары қарай бүкіл әлемге таралған COVID-19 пандемиясы барлық салаға өзгерістер әкелді. Қауіпті дерттен сақтану жо-

лында адамдар бір-бірінен ара-қашықтықты сақтап, оқшаулана бастады. Әлем тап болған COVID-19 пандемия бірқатар қиындықтар туғызды. Білім беру жүйесінің алдында үлкен проблема туындады. Коронавирустың арқасында білім берудің барлық салалары өзгеріске ұшырады. Білім беру мекемелері қашықтықтан білім алуға көшті. Өмірді ұйымдастырудың көптеген түрлерін қайта қарауға мәжбүрледі десек болады [2].

Зерттеу әдістері

Мәселенің кемшіліктері мен артықшылықтарын анықтау үшін зерттеу тақырыбына сәйкес келетін әдістер жиынтығы қолданылды.

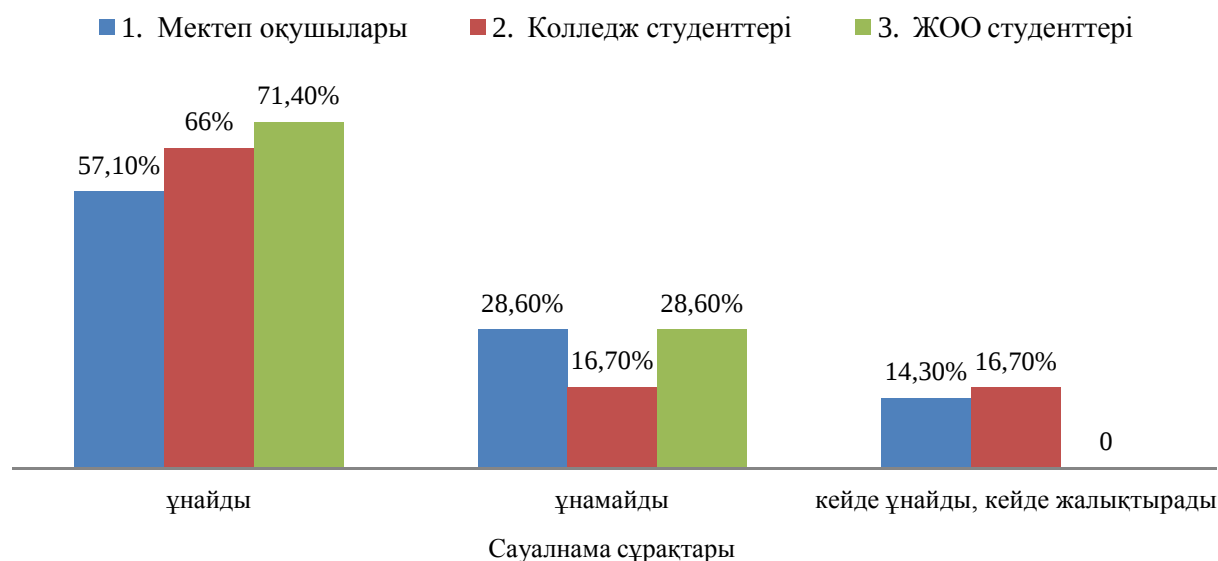
Пандемия кезінде біз қашықтықтан оқыту мен интерактивті оқыту арқылы білім беру, білім алу қызметін жүргізіп келеміз. Ең алдымен, ҚР Білім мен ғылым министрлігі жауапкершілікті өз қолына алып, жаңа білім алу түріне жаппай бейімделуге және оқушылар, студенттер мен ата-аналарды үйде қажетті инфрақұрылыммен қамтамасыз етуге жағдайлар жасады. Шалғай елді мекендерге интернет желілері тартылды. Елімізде қашықтықтан білім алуға барлық жағдай жасалды және инфрақұрылым бойынша ешқандай қиындықтар жоқ деуге болады.

Қашықтықтан оқыту – бір-бірінен белгілі бір қашықта орналасқан білім алушы мен білім берушінің түрлі байланыс құралдары арқылы берілетін білім берудің тәсілі. Қашықтықтан оқытуда білім беру процесінің барлық компоненттері – мақсаты, мазмұны, оқыту әдістері және оқу нәтижесін бағалау толық сақталады.

Қашықтықтан оқыту бойынша пандемия кезінде көптеген мақалалар жарық көрген. Қашықтықтан оқытудың тиімділігі мен кемшіліктерін анықтау барысында Халықаралық рецензияланған басылымдардағы мақалаларды қарастыруды жөн санадық. Мақалаларды қарастыру барысында шет елдік ғалымдар арасында пікірталастар туындайды.

Кейбір ғалымдар қашықтықтан оқытудың тиімді тұстары басымырақ десе, ал басым көпшілігі кемшіліктерін басып айтуда. Мыса-

Сізге қашықтықтан білім алған ұнайды ма?

1-Сурет. Сауалнама жауаптарының пайыздық көрсеткіші

лы, Ресей ғалымдары О.В.Михайлов және Я.В. Денисова «Дистанционное обучение в российских университетах: «шаг вперед, два шага назад»?» атты мақаласында қашықтықтан оқытудың артықшылықтармен кемшіліктерін қарастырған. Аталған мақалада қашықтықтан оқытудың кемшіліктері артықшылықтарына қарағанда басымырақ екені айтылған [3]. Сонымен қатар, У.С. Захарова, К.И. Танасенко да онлайн курстар бойынша зерттеулер жүргізіп, кемшіліктер мен артықшылықтарын қарастырған [4].

Онлайн режимге көшудің эксперименті әлем бойынша жүріп жатыр деуге болады. Интернет жүйесі бойынша білім алу Қазақстанның түкпір-түкпіріне тарады. Мұндай жаппай қашықтықтан оқу түрі біздің тарихымызда болмаған еді. Біз осы қашықтықтан оқудың қаншалықты тиімді және тиімсіз екенін анықтау үшін және оқушылар мен студенттердің пікірін білу үшін эксперименттер жүргіздік. Сауалнама құрып, зерттеу объектісі ретінде қашықтықтан білім алатын мектеп және колледж, жоғары оқу орын студенттерінен алдық. Бұл эксперименттің мақсаты мектеп оқушылары, колледж және жоғары оқу орны студенттерінің қашықтықтан білім алуға деген көз-қарастарын анықтау және «өздері-

не қажетті білімді тиісті деңгейде алып жүрме?», «қашықтықтан білім алу тиімді ме, әлде тиімсіз бе?», «білім алу белгісіз қиындықтар туғызып жатыр ма?» – деген сұраққа жауап алу болды. Біздің экспериментімізге Жамбыл облысынан және Шымкент қаласынан 402 мектеп оқушысы, 206 колледж студенттері, 108 жоғары оқу орны студенттері қатысты. Сауалнама Google forms бағдарламасы арқылы онлайн түрде қашықтықтан жүргізілді.

Талқылау

Сауалнамадағы «Сізге қашықтықтан білім алған ұнайды ма?» – деген сұраққа мектеп оқушыларының 57,1 %-ы «ұнайды» деп жауап берген. 28,6%-ы «ұнамайды», 14,3%-ы «кейде ұнайды, кейде жалықтырады» деп жауап берген. Жауаптың пайыздық көрсеткіші 1-суретте диаграмма түрінде көрсетілген. Дәл осы сұраққа колледж студенттерінің 66%-ы «ұнайды» деп жауап берген. 16,7%-ы «ұнамайды», 16,7%-ы «кейде ұнайды, кейде ұнамайды» деп жауап берген.

«Сізге қашықтықтан білім алған ұнайды ма?» - деген сауалнама сұрағына жоғары оқу орнының студенттерінің 71,4 %-ы «ұнайды», 28,6 %-ы «ұнамайды» деп нақты жауап берген.

«Өздеріңізге қажетті білімді тиісті деңгейде алып жүрсіздер ме?» - деген сауалнама сұрағына мектеп оқушыларының 68%-ы «тиісті деңгейде білім алып жатырмыз» деген, колледж студенттері 73%-ы «тиісті деңгейде», ЖОО студенттері 92%-ы «тиісті деңгейде білім алып жатырмыз» деп өздерінің алған білімдеріне баға берген.

«Қашықтықтан білім алу тиімді ме, әлде тиімсіз бе?» - деген сұраққа мектеп оқушылары 68%-ы «жауап беруге қиналатындықтарын» көрсеткен, колледж студенттері 60%-ы «тиімді» деп, ЖОО студенттері 85%-ы «тиімді» деп жауап берген.

«Қашықтықтан білім алу белгісіз қиындықтар туғызып жатыр ма?» - деген сұраққа мектеп оқушыларының 50%-ы «иә» деп және 50%-ы «жоқ» деп, колледж студенттері 62%-ы «жоқ» деп жауап берген. ЖОО студенттері 86,5%-ы «жоқ» деп жауап берген.

Нәтижелер

Сауалнама нәтижелерін салыстырмалы түрде қарайтын болсақ, мектеп оқушыларына қашықтықтан оқу тиімді бола алды деп айта алмаймыз. Жас ерекшеліктерін ескерсек, мектеп оқушыларына қажетті ақпаратты іздеу қиындықтар туғызады. Қазіргі интернеттің, ақпараттық құралдардың жетілген заманында ақпарат өте көп, оның қажеттісі және қажетсізі бар. Оны мектеп жасындағы бала ажыратып жатпайды. Балаға осы орайда көптеген қиындықтар туады. Қашықтықтан білім алып жатқан мектеп оқушысы мұғаліммен еркін қарым-қатынас жасай алмайды. Сыныпта бала саны 25-30 баладан болса мұғалім әр баланың сұрағына жауап беріп үлгермейді. Қашықтықтан оқытудың мектеп жасындағы балалар үшін тиімді жағынан тиімсіз жағы басымырақ. Сонымен қатар, Ресей ғалымы А.В.Дожиков цифрлы құрылғылардың экраны алдында 2 сағаттан артық отырған баланың білім деңгейі басқа балалармен салыстырғанда төмендегендігін және сөз құрамының азайғандығын өз зерттеулері барысында анықтаған [5].

Колледж және жоғары оқу орны студенттері үшін қашықтықтан оқу айтарлықтай қиындықтар туғызып жатыр дегенге келмейді. Олар өз уақыттарын тиімді пайдалануда. Олар өз беттерінше ізденіп, білім ала алады. Заманауи ақпараттық құралдарды меңгерген. Оқытушының тапсырмаларын түсіну олар үшін қиындықтар туғызбайды. Қажетті ақпаратты іздеп, өңдеп, жеткізе алады.

Жүргізілген зерттеулерге сүйенетін болсақ колледж және ЖОО студенттері үшін де қашықтықтан білім алу өте тиімді деп айту әлі ертерек деп айта аламыз. ЖОО студенттері қашықтықта басқа қосымша жұмысты атқарып жүріп, білім ала алады. Уақытты пайдалануы бойынша тиімді болар, бірақ жеке дара топсыз алған білімі жеткілікті ме? Топпен білім алу және жалғыз білім алудың өз айырмашылықтары бар. Болашақ маманның бәсекеге қабілеттілігін қалыптастыруға жеке тұлғаның қалыптасуы мен дамуы жүретін орта үлкен әсер етеді. Болашақ бәсекеге қабілетті маманды дайындау үшін, оларды бәсекелестік ортаға салмай қалыптастыру мүмкін емес деген болжамнан туындайды. Болашақ маманның бәсекеге қабілетті болуына бәсекелестік орта керек. Орта арқылы студент өзін шыңдайды, бәсекелестік бар жерде даму болады. Жалғыз дара білім алғанға қарағанда жанындағы басқа студенттерді яғни, бәсекелестерді көріп білім алу болашақ маманды құлшындырады. Мұндай бәсекелестік ортаның білім алушыға ықпалын Ресей ғалымы Е.В. Евплова өз зерттеулерінде анықтаған [6].

Сонымен қоса, ересек адамдардың арасында жүргізілген эксперименттер бойынша цифрлы құрылғылардың экраны алдында отыру мен депрессияға берілгіштік арасындағы байланыстың тым жақын екенін аңғартқан [7].

Біздің экономикадан алған «бәсекелестік орта» термині, әдетте, «бәсекелестік», «бәсекеге қабілеттілік» сияқты ұғымдармен қатар жиі қолданылады. Әлбетте, бұл санаттар бір-бірімен тығыз байланысты.

Осылайша, қолайлы бәсекелестік орта құру негізінде бәсекелестікті дамыту бәсекеге қабілеттіліктің жай-күйін көрсетеді. Алайда,

егер экономистер «бәсекелестік», «бәсекеге қабілеттілік» сияқты ұғымдарды терең зерттеп, жүйелеп, олардың мәні мен мазмұнын анықтаса, онда бәсекелестік орта экономикалық әдебиетте жиі белгілі бір құрал ретінде айтылар еді [6].

Яғни, бәсекеге қабілетті білім беру ортасын құру, біріншіден, шаруашылық жүргізуші субъектілер арасындағы бәсекелестік белсенділіктің дамуын қамтамасыз ететін, екіншіден, олардың экономикалық мүдделерін іске асыруға ықпал ететін және белгілі бір нәтижеге әкелетін шарт болып табылады.

Алайда, бәсекеге қабілетті білім беру ортасы жалпы тек көшбасшыларды даярлауға бағытталмайтынын түсіну қажет. Бәсекеге қабілетті білім беру ортасы кез-келген заманауи бәсекеге қабілетті маманға қажет жеке көшбасшылық қасиеттерді дамытады және қалыптастырады. Ол қасиеттер: зейінділік, мақсатшылдық, жауапкершілік, коммуникативтілік, креативтілік, рефлексивтілік, үнемі жаңарушылық.

Қорытынды

Қорыта келе, дәстүрлі сабақ барысында болатын бәсекелестіктегі жеңіс, сондай-ақ жеңілу студенттер үшін белгілі бір оқиғаға айналады, бұл оларды әртүрлі іс-шараларда

бәсекелестікке және бәсекелесуге үйретеді. Егер студенттер өзара бірігіп шағын топтар болып жұмыс істеп, білім алса, онда бәсекеге қабілетті білім беру ортасы оларға өз командасының жетістіктеріне ықпал етуге және соның салдарынан нәтижелерге қол жеткізуге, ұжымда бірге өмір сүру ережелерін сақтауға мүмкіндік береді.

Қашықтықтан білім алуды заманауи «трендтік» мүмкіндіктер деп дәстүрлі оқытудың орына жүргізетін болсақ, болашақ мамандар көптеген мүмкіндіктерден артта қалып қоюы мүмкін деген қорқыныш бар. Жоғарыда айтылғандардан көрініп тұрғандай, қашықтықтан оқытудың артықшылықтарына қарағанда көптеген кемшіліктері бар.

Коронавирустық пандемияға байланысты елдегі жағдай күрт өзгерді. Жалпы білім беру проблемаларын ушықтырды деп айтуға болады. Қашықтықтан білім беруді әлі де жетілдіру және толықтыру мәселелері әлем бойынша қарастырылып жатыр. Бәсекеге қабілетті білім беру қазіргі заманның басты талаптарының бірі. Қашықтықтан оқыту оқушылар және студенттер арасында жаңалық болып келуіне байланысты оларды қызықтырады, бірақ тез шаршатып, қажытыпта жіберуі ғажап емес. Сондықтан қашықтықтан білім беруді тек дәстүрлі білім алуға қосымша ретінде қарастыру тиімдірек деп айта аламыз.

Әдебиеттер тізімі

1. Назарбаев Н. Тәуелсіздік дәуірі // Алматы: ҚАЗАқпарат, 2017. - 368-371 б.
2. Erol K., Danyal T. (2020). Analysis of distance education activities conducted during COVID-19 pandemic, Educational research and reviews, Vol.15(9), p. 536-543, September 2020.
3. Михайлов О.В., Денисова Я.В. Дистанционное обучение в российских университетах: «шаг вперед, два шага назад»? // Высшее образование в России. - 2020. - Т. 29. - № 10. - С. 65-76.
4. Захарова У.С., Танасенко К.И. МООК в высшем образовании: достоинства и недостатки для преподавателей // Вопросы образования. 2019. - № 3. - С. 176.
5. Дождиков А.В. Онлайн-обучение как e-learning: качество и результаты (критический анализ) // Высшее образование в России. - 2020. - Т. 29. - № 12. - С. 21-32.
6. Евплова Е.В. Формирование конкурентоспособности будущих педагогов профессионального обучения: диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук. - Челябинск, 2012
7. David V. J. (2016). Twenty-first Century Education: Transformative Education for Sustainability and Responsible Citizenship, Journal of Teacher Education for Sustainability, Vol. 18, No. 1, p. 48-56.

N.R. Koshkinbayeva

M. Auezov South Kazakhstan State University, Shymkent, Kazakhstan

Advantages and disadvantages of distance learning in training a competitive specialist

Abstract. Due to the coronavirus pandemic, the situation in the country has undergone many changes. In the course of protection from a dangerous disease, students and teachers all around the world kept their distance from each other and switched to distance learning. The article discusses advantages and disadvantages of distance learning, which occur in the process of training a competitive specialist. There was compiled a survey to study the opinion of distance learners. The objects of the study were schoolchildren, college and university students who were involved in distance education. The purpose of this experiment was to identify the opinions of students in distance learning, the attitude of college and university students to their knowledge in distance learning. During the survey, schoolchildren and students were asked such questions as «Do you accept necessary knowledge at the proper level?», «Is distance education effective or ineffective?», «Does distance education create any uncertain problems?». The survey was attended by schoolchildren, students of colleges and universities of the Zhambyl region, Shymkent city. The article highlights disadvantages and advantages of distance learning during the training of a competitive specialist. The article considers a concept of a competitive environment which is necessary for the formation of a competitive specialist.

Keywords: time requirements, education, distance learning, competitive environment, pandemic, students.

Н.Р. Кошкинбаева

Южно-Казахстанский государственный университет имени М.Ауэзова, Шымкент, Казахстан

Преимущества и недостатки дистанционного обучения в подготовке конкурентоспособного специалиста

Аннотация. В связи с пандемией коронавируса ситуация в стране претерпела множество изменений. В ходе защиты от опасного заболевания обучающиеся и преподаватели по всему миру держали дистанцию друг от друга и переходили на дистанционное обучение. В статье рассмотрены преимущества и недостатки дистанционного обучения, которое осуществляется в процессе подготовки конкурентоспособного специалиста. Для изучения вопроса был проведен опрос, в качестве объекта исследования рассматривались школьники, студенты колледжей и высших учебных заведений, получающие дистанционное образование. Целью данного эксперимента являлось выявление мнений школьников при дистанционном обучении, отношение студентов колледжей и вузов к своим знаниям при дистанционном обучении. В ходе анкетирования школьникам и студентам были заданы вопросы: «Принимаете ли вы необходимые знания на должном уровне?», «Эффективно или неэффективно дистанционное образование?», «Какие проблемы создает дистанционное образование?». В опросе приняли участие школьники, студенты колледжей и вузов Жамбылской области и города Шымкента. В ходе подготовки конкурентоспособного специалиста были продемонстрированы недостатки и преимущества дистанционного обучения. Сделаны пояснения к понятию конкурентной среды, необходимой для формирования конкурентоспособного специалиста.

Ключевые слова: требования времени, образование, дистанционное обучение, конкурентная среда, пандемия, студенты.

References

1. Nazarbayev N. Taelcizdik dauiri [The era of Independence] (Kazinform Almaty, p. 368-371).
2. Erol K., Danyal T. Analysis of distance education activities conducted during COVID-19 pandemic, Educational research and reviews, 15(9), 536-543 (2020).
3. Mikhailov O.V., Denisova Ya.V. Distancionnoe obuchenie v rossijskih universitetah: «shag vpered, dva shaga nazad»? [Distance Learning at Russian Universities: “Step Forward, Two Steps Back”?], Vysshee obrazovanie v Rossii [Higher Education in Russia], 10 (29), 65-76 (2020).

4. Zakharova U.S., Tanasenko K.I. MOOK v vysshem obrazovanii: dostoinstva i nedostatki dlja prepodavatelej [MOOCs in Higher Education: Advantages and Pitfalls for Instructors], Voprosy obrazovaniya [Educational Studie], 3, 176–202 (2019).
5. Dozhdikov A.V. Onlajn-obuchenie kak e-learning: kachestvo i rezul'taty (kriticheskij analiz) [Online Learning as e-Learning: The Quality and Results (Critical Analysis)], Vysshee obrazovanie v Rossii [Higher Education in Russia], 12 (29) (2020).
6. Evplova Y.V. Formirovanye konkurentosposobnosti budushih pedagogov professional'nogo obucheniya: dissertaciya na soiskanie uchenoj stepeni kandidata pedagogicheskikh nauk [Formation of the competitiveness of future teachers of vocational training: dissertation for the degree of candidate of pedagogical sciences] (Chelyabinsk, 2012, 172 p.).
7. David V.J. Twenty-first Century Education: Transformative Education for Sustainability and Responsible Citizenship, Journal of Teacher Education for Sustainability, 1 (18), 48-56 (2016).

Автор туралы мәлімет:

Кошкинбаева Н.Р. – кәсіптік оқыту мамандығы бойынша PhD докторанты, М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университеті, Шымкент, Қазақстан

Кошкинбаева Н.Р. – Ph.D. student in Vocational Training, M. Auezov South Kazakhstan State University, Shymkent, Kazakhstan.